

Харківська обласна рада
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Державне управління охорони навколишнього природного середовища
у Харківській області

**ЧЕРВОНА КНИГА
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
Тваринний світ**

Харків — 2013

ПОПЕЛЯСТА КАМ'ЯНКА

Oenanthe isabellina (Temminck, 1829)

Каменка-плясунья

Клас Птахи — Aves
Ряд Горобцеподібні — Passeriformes
Родина Мухоловкові — Muscicapidae

Природоохоронний статус

Зникаючий. Занесений до списків Бернської конвенції (Додаток II) та Боннської конвенції (Додаток II).

Морфологічна характеристика

Довжина тіла — 15–16,5 см, розмах крил 27–31 см. Загальне забарвлення із переважанням неясних, бруднувато-пісочних тонів. Статевий диморфізм майже не виражений. На відміну від самиць і молодих особин контраст між забарвленням крил і спини менший, спід крил світлий. Вид легко впізнати за співом: його пісня, на відміну від пісні звичайної кам'янки, мелодійна, багата на імітації.

Ареал виду та його поширення у регіоні

Поширений від південної і східної України та Балканського півострова до верхів'їв басейнів річок Амур та Хуанхе, переважно в межах степової і напівпустельної зон. Зимує у зоні Сахелю, південніше Сахари. Вид заселив територію Харківської області у 1970-х — на початку 1980-х років, рухаючись у західному і північному напрямках. Проте, за останні десять років вид почав стрімко скорочувати область свого поширення в регіоні.

Чисельність

На початку 2000-х років середня гніздова чисельність на підніжжях схилів із виходами крейди становила 1,2 пари/10 га. В останні роки

попеляста кам'янка майже повністю зникла на півночі області, на півдні відомі зустрічі окремих пар.

Місця перебування

Попеляста кам'янка — типовий птах пласких, рівнинних напівпустель із розрідженим рослинним покривом, в якому переважають різні види полину. У Харківській області гніздиться у підніжжя схилів корінних берегів річок та великих яруг, часто — у місцях виходів крейди, на вибитих худобою степових ділянках. У післягніздовий час її можна зустріти на вододільних плато, на ланах.

Особливості біології

Перелітний вид; рідкісний на гніздуванні та під час міграції. Прилітає у середині квітня. Моногамний вид; в деяких популяціях можлива полігамія. Про потомство дбають обидва партнери. Гнізда влаштовує у норах степових гризунів (бабаків, малих ховрахів, великих тушканчиків, сліпаків) на відстані близько метра від входу. Гнізда збудовані з сухих стебел злаків, шерсті тварин, моху і рясно вистелені пир'ям та шерстю. Ймовірно, буває дві кладки в сезоні. В кладці, найчастіше, 5–6 яєць. Повні кладки з'являються у першій половині травня. Насиджування триває 12 днів. Пташенята виходять з гнізд у віці 13–15 днів, самостійними стають через два тижні. Вихід з гнізд пташенят других (або повторних) кладок відбувається наприкінці червня — на початку липня, інколи — у серпні. Живиться переважно наземними комахами. Міграція у напрямку місць зимівель починається у серпні і закінчується на початку вересня.

Основні чинники зниження чисельності

Зменшення пасовищного навантаження на степових ділянках та, як наслідок, їх заростання бур'янистою рослинністю; стрімке падіння чисельності степових гризунів.

Заходи охорони

Сприяння традиційним формам господарювання із дотриманням оптимального режиму випасання худоби на степових ділянках. Охорона місць помешкань виду.

Джерела інформації

Стамр, 1988; Кривицкий и др., 1990; Кныш, 1994; Панов, 1999; Вітер, 2012; Атемасова Т. А., Скоробогатов С. В. (2012, особисті повідомлення).

Автор: М. В. Банік
Фото: © Thomas Varto Nielsen